Mulige norske styrkebidrag til Afghanistan

Taler	Dato	Sted
Jan Petersen	5 desember 2001	Stortinget

Omstendigheter
Redegjørelse

President,

Jeg vil i dag redegjøre for den aktuelle situasjonen i Afghanistan og de ulike norske bidrag til kampen mot internasjonal terrorisme. Videre vil jeg gå inn på de rettslige rammene for behandlingen av spørsmålet om mulige styrkebidrag til operasjoner i eller ved Afghanistan.

Kampen mot internasjonal terrorisme har et langsiktig perspektiv og krever et bredt sett av virkemidler. Norge deltar aktivt i denne kampen - både politisk, økonomisk, rettslig og militært.

I den globale koalisjonen mot terrorisme spiller FN en helt avgjørende rolle. Utgangspunktet for vår felles innsats er Sikkerhetsrådets vedtak, som er bindende for alle FNs medlemsland. Rådet har pålagt alle stater å samarbeide i jakten på de ansvarlige bak terroranslagene mot USA. I resolusjon 1368 har Sikkerhetsrådet slått fast at terroranslagene utgjør en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet og understreket USAs rett til selvforsvar etter FN-paktens artikkel 51. I resolusjon 1373 har Rådet pålagt alle stater å gjennomføre tiltak for å stanse finansieringen av internasjonal terrorvirksomhet.

Gjennom vårt medlemskap i Sikkerhetsrådet ønsker Norge å styrke FNs rolle i kampen mot internasjonal terrorisme. Vi har derfor aktivt støttet opp under de initiativ og vedtak som er fattet innen rammen av FN. Norge var bl.a. det første landet som vedtok det nødvendige rettslige grunnlag for gjennomføring av resolusjon 1373, og som rapporterte utførlig om oppfølgingen til Sikkerhetsrådets antiterrorisme komite.

For Norge som NATO-medlem, er vi i tillegg - ved beslutningen av 12 september - forpliktet til å bistå USA i kampen mot internasjonal terrorisme gjennom de kollektive forsvarsforpliktelser etter Atlanterhavspaktens artikkel 5. De allierte har gitt full politisk støtte og konkrete bidrag til denne kampen.

Norge har også en klar egeninteresse i å yte slik bistand. Artikkel 5-garantien har utgjort selve ryggraden i forsvaret av Norge i mer enn 50 år - og vil gjøre det også i fremtiden. Garantien må være reell og tre i kraft når situasjonen krever det.

Kampen mot internasjonal terrorisme vil også stå sentralt på NATO-utenriksministermøtet i Brussel i morgen. Vår felles innsats i kampen mot internasjonal terrorisme har også lagt et nytt og positivt grunnlag for et samarbeid mellom de 19 allierte og Russland. Dette vil ha stor betydning for oss, også som et av Russlands naboland.

President,

Det internasjonale samfunn står nå overfor betydelige oppgaver i Afghanistan: å videreføre de militære operasjoner til terroristene og deres støttespillere er nedkjempet, å tilrettelegge for et representativt styre, å stabilisere sikkerhetssituasjonen, å trappe opp den humanitære bistanden, samt å bidra til gjenoppbygging av landet. For å løse disse oppgavene er det behov for en langsiktig og bred tilnærming, og å stille de nødvendige ressurser til rådighet.

De militære operasjonene i Afghanistan er rettet mot Osama bin Laden, hans terrornettverk og støttespillere. Det er min klare oppfatning at også det store flertall av det afghanske folk tar avstand fra disse ekstremistene, og ønsker fred og utvikling - ikke terror og undertrykkelse.

De FN-ledede forhandlingene i Bonn mellom forskjellige afghanske grupperinger lover godt for Afghanistans fremtid. Det synes å gå mot enighet om en overgangsadministrasjon som skal legge forholdene til rette for et representativt styre. Videre anmodes FNs Sikkerhetsråd om å autorisere en sikkerhetsstyrke - i første omgang i Kabul og omliggende områder. Et stort antall land - herunder flere av våre nærmeste allierte - har allerede signalisert vilje til å delta i en slik styrke. Også Norge bør stille seg positiv til opprettelse av en slik styrke og være innstilt på å støtte denne.

Både humanitær bistand og mer langsiktig hjelp er viktig for å sikre det afghanske folk en bedre fremtid. Den internasjonale bistanden til Afghanistan er flerdoblet de siste måneder. Vi har for vår del økt den humanitære bistanden til Afghanistan til over 300 mill. kroner for inneværende år.

Til nyttår tar vi over formannskapet i giverlandsgruppen for Afghanistan (ASG). Her vil vi stå overfor store utfordringer for å sikre en best mulig koordinering av bistanden til Afghanistan. Som ASG-formannskap vil vi særlig arbeide for at den humanitære bistanden ses i sammenheng med det mer langsiktige hjelpearbeidet. Skulle det bli aktuelt med militær bistand i det humanitære hjelpearbeidet, vil vi selvsagt stille oss positive til dette.

President,

De amerikansk-ledede militære operasjonene er helt avgjørende for å kunne lykkes i kampen mot internasjonal terrorisme. Samtidig er samholdet i den brede internasjonale koalisjonen bevart - på tvers av politiske, kulturelle og religiøse skillelinjer. Dette har vært en helt nødvendig forutsetning for de resultater som så langt er oppnådd både i Afghanistan og i kampen mot internasjonal terrorisme mer generelt. Betydningen av at det internasjonale samfunn står sammen i denne kampen, kan ikke understrekes sterkt nok.

Taliban-regimet har fremdeles kontroll over viktige deler av Afghanistan. Til tross for militær tilbakegang og omfattende desertering, er ikke Taliban nøytralisert som maktfaktor. Samtidig har man ennå ikke lykkes i å anholde eller uskadeliggjøre Osama bin Laden, eller lederskiktet i terroristnettverket "al-Qaida". De militære aksjonene mot terroristene og deres støttespillere må derfor fortsette.

I tillegg til den brede innsatsen vi nå gjør, har amerikanske militære myndigheter varslet at vi i nær fremtid kan få en forespørsel om direkte militære bidrag til de pågående militære operasjonene i Afghanistan. Denne henvendelsen må selvsagt ses i lys av våre tidligere forsikringer om at vi stiller opp når vi blir bedt om dette.

Vi må i denne forbindelse ikke glemme at vår egen sikkerhet bare kan ivaretas ved at vi står sammen med våre allierte. Ikke minst gjelder dette i kampen mot internasjonal terrorisme.

Regjeringen er derfor innstilt på å besvare en amerikansk anmodning raskt og positivt. Dette er viktig for Norges sikkerhet, og bygger på den brede tilslutningen i Stortinget til at Norge vil stå ved sine NATO-forpliktelser - også når det gjelder militære bidrag i kampen mot internasjonal terrorisme. Også flere andre land, herunder flere nære allierte, har besvart tilsvarende amerikanske anmodninger positivt.

Et norsk bidrag til de pågående militære operasjonene, vil komme i tillegg til en eventuell deltakelse i en fremtidig sikkerhetsstyrke.

Forsvarsministeren vil i sitt innlegg redegjøre nærmere for hvilke bidrag det vil kunne være aktuelt for Norge å stille til de ulike typer operasjoner.

President,

Jeg vil samtidig benytte denne anledningen til å gå nærmere inn på de rettslige rammene for behandlingen av spørsmålet om norske styrkebidrag.

Ifølge Grunnloven er Kongen både øverstkommanderende for de væpnede styrker og leder for utenriksstyret. Regjeringen er med dette gitt myndighet til å lede utenriks- og sikkerhetspolitikken. Dette skjer gjennom deltakelse i bilateralt og multilateralt internasjonalt samarbeid, men også ved å beslutte norsk deltakelse i militære operasjoner i utlandet i forbindelse med håndtering av internasjonale kriser.

Den kompetanse som regjeringen utøver på dette området, forutsetter selvsagt at Stortinget stiller de nødvendige midler til rådighet.

En særskilt begrensning for deltakelse i militære operasjoner i utlandet, følger av Grunnlovens § 25, første ledd. Denne slår fast at væpnede styrker ikke må overlates i fremmede makters tjeneste. Bestemmelsens historiske begrunnelse var å ramme leiesoldatvirksomhet, der regjeringen mot vederlag stiller tropper til disposisjon for en fremmed regjering. I vår konstitusjonelle praksis har bestemmelsen ikke vært ansett å være til hinder for deltakelse i operasjoner i forbindelse med kollektive krisehåndterings- og sikkerhetsordninger, der dette også er i Norges interesse. Blant eksemplene er vår deltakelse i Tysklandsbrigaden, NATOs felles kommandosystem, vår innsats under Gulf-

krigen og NATO-operasjonene mot Jugoslavia under Kosovo-krisen.

De militære operasjonene i tilknytning til situasjonen i Afghanistan har en klar folkerettslig forankring. De skal ivareta viktige internasjonale felles interesser og verdier, herunder gjenopprettelse av den internasjonale fred og sikkerhet. Begrensningen i Grunnloven § 25, første ledd, mot å overlate norske styrker i fremmede makters tjeneste, får derfor ikke anvendelse på denne situasjonen.

I henhold til grunnlovens § 25, annet ledd, kreves samtykke fra Stortinget dersom det er aktuelt å sende til utlandet styrker tilhørende landvernet og øvrige tropper som ikke regnes som linjetropper. Hvilke tropper denne bestemmelsen gjelder for, beror på hærordningen til enhver tid. Siktemålet med bestemmelsen var - særlig under unionstiden - å forhindre at landet skulle bli liggende fullstendig uten forsvar fordi alle militære ressurser ble brukt i utlandet. Innsetting av landvernet og tilsvarende styrker, vil ikke være aktuelt i forhold til operasjoner med tilknytning til Afghanistan. Jeg finner i denne forbindelse grunn til å understreke at det i dette tilfelle vil dreie seg om å sende styrker som deltar etter eget samtykke. Det er således ikke tale om å sende vernepliktig personell.

En beslutning fra regjeringens side om norsk deltakelse i operasjoner i eller ved Afghanistan under disse forutsetninger vil derfor være i samsvar med Grunnlovens § 25.

Det er imidlertid sikker praksis for at Regjeringen på forhånd konsulterer Den utvidede utenrikskomité om spørsmål som gjelder styrkebidrag til militære operasjoner i utlandet.

Formålet med dagens Stortingsmøte er å videreføre konsultasjonene med Stortingets organer, som ble innledet i Den utvidede utenrikskomité sist fredag.

President,

Spørsmålet om finansiering av eventuelle styrkebidrag, har også kommet opp under konsultasjonene. Regjeringen vil selvsagt ta opp saken med Stortinget så snart de budsjettmessige behov er avklart. Merutgifter knyttet til forberedelse og en eventuell utplassering av norske styrker forutsettes tilleggsfinansiert. Forsvarsministeren vil komme nærmere inn på dette.

Kilde
http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/bondevikII/ud/taler/032091-090030/dok-bn.html

Emneoversigt
11. september, Afganistan, Krig, Redegjørelse, Terrorisme

URI
https://www.virksommeord.no/tale/mulige-norske-styrkebidrag-til-afghanistan